

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
КОСІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА
ЛЬВІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВ

Кафедра ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

IV курс

ОС «Бакалавр»

галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»

освітня програма «Декоративне мистецтво»

професійне спрямування «Художня кераміка»

Силабус навчальної дисципліни «Виконання кваліфікаційної роботи» для студентів IV курсу ХК, ОП «Декоративне мистецтво» денної форми навчання, ОС бакалавр, галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», 15с.

Розробник: Кушнір О.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри декоративно-прикладного мистецтва.

Силабус розглянутий та затверджений на засіданні кафедри декоративно-прикладного мистецтва

Протокол від «2» вересня 2022 року №1

Завідувач кафедри _____ І.С.Вах.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності та результати навчання
5. Опис навчальної дисципліни
6. Календарно-тематичний план
7. Підсумковий контроль знань
8. Система оцінювання курсу
9. Політика курсу
10. Рекомендована література

1.ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Назва дисципліни	Виконання кваліфікаційної роботи
Формат дисципліни	Стаціонар, заочна
Статус дисципліни	Нормативна
Рік викладання, семестр	2019/8 семестр
Обсяг дисципліни	10 ECTS / 300 годин З них : Практичні заняття – 60 год Самостійна робота – 240 год.
Мова викладання	Українська
Форма контролю	Екзамен-перегляд – 8 семестр
Викладач	Кушнір Олександра Володимирівна , кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри декоративно-прикладного мистецтва
Контактний телефон викладача	0671489449
Е-mail викладача	ceramon@ukr.net
Консультації	Вівторок 10.20-15.40 (за попередньою домовленістю). Аудиторія № 46,45

2.АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Курс «Виконання кваліфікаційної роботи» - нормативна дисципліна з циклу професійної підготовки студентів, які навчаються за освітньою програмою «Декоративне мистецтво» і професійним спрямуванням «Художня кераміка» ОС «Бакалавр». Програма «Виконання кваліфікаційної роботи» складається з практичних занять та самостійної роботи. Основне її спрямування – апробувати методи, техніки, етапи які супроводжують виконання кваліфікаційної роботи, що допоможуть якісно виконати власне саму дипломну роботу. На четвертому році навчання увага студентів зацентровується на творчий, експериментальний та концептуальний підхід при виконанні кваліфікаційної роботи.

Предмет «Виконання кваліфікаційної роботи» тісно пов'язаний із спеціальними дисциплінами, як технологія, технічне креслення, робота в матеріалі, конструювання, композиція, проектування, комп'ютерне проектування, вузька поглиблена спеціалізація. Завдяки йому у студентів розвивається практичне вміння втілити задум у актуальний, концептуальний художній твір.

Програма складена з урахуванням специфіки профілю спеціалізації „Художня кераміка” .

3. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ

Мета курсу – формування та засвоєння студентами основних принципів формотворення керамічних виробів та способів їх оздоблення з урахуванням технічно-конструктивних та естетичних особливостей.

Завдання курсу – розвивати творче образне асоціативне мислення; навчити

студентів вмiлого використання джерела творчостi та iнтерпретацiї перетворення своєїрiдної стилiзацiї його; навчити студентiв вирiшувати проблеми оформлення iнтер'єрного середовища з допомогою модульної композицiї; розширити дiапазон створення експериментальних засобiв формотворення та декорування; розвивати у своїй творчостi традицiї народної керамiки Гуцульщини.

У результатi вивчення навчальної дисциплiни студент повинен

знати:

- Особливостi формотворення керамiчної пластики малих форм;
- Основнi принципи органiзацiї iнтер'єрного середовища з допомогою керамiчної пластики;
- Методи проведення експериментальних пошукiв новацiйних проектiв;
- Основнi закономірностi утворення форми, поняття форми i змісту;
- Зв'язок декору з формою;
- Методику трансформацiї джерел творчостi;

вмiти:

- Володiти рiзноманiтними графiчними та малярськимси технiками;
- Застосовувати трансформацiйнi процеси у створеннi вiдповiдної композицiї;
- Виробити власну образну асоцiативну мову;
- Узгоджувати графiчну мову проектної частини iз специфiкою матерiалу;
- Сприяти покращенню художньо-естетичних та новацiйних якостей проекту;
- Аналізувати широкий вибiр науково-мистецької iнформацiї та проводити творчо-експериментальну роботу у галузi технологiчних новацiй;

4. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результатi вивчення курсу студент повинен оволодiти такими

компетентностями:

4.1. Iнтегральна компетентнiсть - здатнiсть розв'язувати складнi спецiалiзованi завдання та практичнi проблеми у галузi декоративного мистецтва, або у процесi навчання, що передбачає застосування певних теорiй, положень i методiв декоративного мистецтва, й характеризується певною невизначенiстю умов.

4.2. Компетентностi загальнi (КЗ)

КЗ-1 - Здатнiсть до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-2 - Здатнiсть вчитися i оволодiвати сучасними знаннями.

КЗ-3 - Знання та розумiння предметної галузi та професiйної дiяльностi.

КЗ-4 - Здатнiсть до спiлкування державною та iноземними Досконало володiти всiма стилями i жанрами усного i письмового мовлення для комунiкацiї з суб'єктами освiтнього процесу, з рiзними соцiальними i професiйними групами.

КЗ-5 - Здатнiсть застосовувати знання у практичних ситуацiях.

КЗ-6 - Здатнiсть генерувати новi iдеї (креативнiсть).

КЗ-7 - Здатнiсть працювати автономно та навички мiжособистiсної взаємодiї.

КЗ-8 - Здатнiсть до адаптацiї та дiї в новiй ситуацiї.

КЗ-9 - Здатність бути критичним і самокритичним.

КЗ-10 -Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. Володіти практичними способами пошуку наукової і професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, хмарних технологій, баз даних і знань.

КЗ-11 - Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

КЗ-12 -Здатність працювати в міжнародному контексті.

КЗ-13 - Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

4.3.Компетентності спеціальні (КС)

КС-1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності декоративного мистецтва, зміст основних класичних і сучасних категорій та концепцій мистецтвознавчої науки, усвідомлювати їх художньо-естетичну природу.

КС-2. Здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей.

КС-3. Здатність здійснювати творчу діяльність на базі професійних знань та навичок, демонструвати розвинену творчу уяву, використовувати власну образно-асоціативну, стилістичну та пластичну мову художнього твору.

КС-4. Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній та дослідницькій роботі.

КС-5. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у творчій діяльності, аргументовані знанням художніх стилів різних епох та володінням академічними та сучасними техніками, прийомами та методиками.

КС-6. Здатність демонструвати достатньо високий рівень творчої майстерності, розуміти основні шляхи інтерпретації художнього-пластичного образу у творчій та дослідницькій діяльності.

КС-7. Здатність інтегрувати професійні знання та навички і використовувати їх в процесі створення художнього твору, впроваджувати сучасні способи формотворення.

КС-8. Здатність застосовувати під час досліджень та власній творчості закони і правила композиційної організації твору а також засоби інтерпретації, стилізації, трансформації.

КС-9. Здатність презентувати художні твори на вітчизняних і міжнародних виставках,

КС-10. Здатність застосовувати базові знання провідних художньо-теоретичних систем та концепцій, історичних та мистецьких процесів розвитку декоративного мистецтва в творчій діяльності.

КС-11. Здатність сприймати новітні концепції в галузі декоративного мистецтва, поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями.

КС-13. Здатність відтворювати традиційні та синтезувати сучасні технології в межах спеціалізацій декоративного мистецтва.

4.4. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (ПРН)

- ПРН-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами.
 ПРН-2. Здатність до використання інформаційних та комунікаційних технологій.
 ПРН-3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
 ПРН-4. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
 ПРН-5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), демонструвати розвинуту творчу уяву.
 ПРН-6. Здатність працювати в команді та автономно.
 ПРН-7. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
 ПРН-8. Здатність працювати в міжнародному контексті.
 ПРН-9. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
 ПРН-10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
 ПРН-11. Вивчати та використовувати історичний досвід світових мистецьких практик.
 ПРН-12. Застосовувати різноманітні мистецькі техніки.
 ПРН-13. Вміти намалювати натюрморт, пейзаж а також голову, півфігуру, фігуру людини.
 ПРН-14. Застосовувати у власній творчості закони і правила композиційної організації твору, а також способи інтерпретації, стилізації, трансформації.
 ПРН-15. Використовувати власну образно-асоціативну, стилістичну та пластичну мову, інтегрувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.
 ПРН-16. Здатність відтворювати традиційні та синтезувати сучасні технології в межах різних спеціалізацій декоративного мистецтва.
 ПРН-17. Генерувати авторські новаційні пошуки в практику сучасного мистецтва.
 ПРН-18. Адаптувати творчу (індивідуальну та колективну) діяльність до вимог і умов споживача.
 ПРН-19. Володіти основами наукового дослідження (робота з бібліографією, реферування, рецензування).
 ПРН-20. Володіти навчальними методиками, теорією та методикою професійної художньої освіти та дидактикою викладання спеціальних дисциплін з фаху та формувати естетичні смаки, художні навички учнів загальноосвітніх та початкових спеціалізованих мистецьких закладів.

5. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Напрямок підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<u>денна форма навчання</u>	
Кількість кредитів – 10	Напрямок підготовки 02 Культура і мистецтво	<u>Нормативна</u>	

	Спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	
Модулів – 1	Освітньо-професійна програма: Декоративне мистецтво, (професійне спрямування): Художня кераміка	Рік підготовки:
Змістових модулів – 1		4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: курсовий проект		Семестр
Загальна кількість годин – 300		8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи студента – 24;	Освітній рівень: Бакалавр	Лекції
		-
		Практичні, семінарські
		60 год.
		Лабораторні
		- год.
		Самостійна робота
		240 год.
Індивідуальні завдання: год.		
Вид контролю: перегляд		

6.КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Тема, план	Форма заняття	Література	Зав дан ня, год	Вага оцінки	Термін виконання
IV курс 8 семестр Змістовий модуль 1. Комплексний підхід в етапах виконання дипломної роботи. Тема 1. Вивчення та апробація методів формотворення кваліфікаційної роботи. Апробація технік виготовлення на гончарному крузі кваліфікаційної роботи. Заготівля глини до	Практичне заняття Самостійна	№ 5 із загального списку літератури № 6 із	6 10	25	Тиждень 1

<p>виконання кваліфікаційної роботи. Формування на гончарному крузі основних та додаткових деталей кваліфікаційної роботи Апробація технік ліплення кваліфікаційної роботи. Ліплення основних та додаткових деталей кваліфікаційної роботи Вивчення технік зліплювання великих і малих форм. Узгодження пропорцій та силуетних ліній кваліфікаційної роботи Тема 2. Створення образу в виконанні керамічних творів шляхом пластичного та графічного декору Апробація технік пластичного декору кваліфікаційної роботи. Декорування кваліфікаційної роботи пластичним декором. Апробація фактурного декору кваліфікаційної роботи. Декорування кваліфікаційної роботи фактурою. Апробація графічного декору кваліфікаційної роботи. Декорування кваліфікаційної роботи графічними методами Апробація технік та методів декорування ангобами. Декорування кваліфікаційної роботи ангобами Тема 3. . Іноваційні методи</p>	робота	загального списку літератури			
	Самостійна робота		14		
	Практичне заняття	№ 2, 6, 7 із загального списку літератури	6		Тиждень 2
	Самостійна робота		24		
	Практичне заняття	№ 5, 8 із загального списку літератури	6		Тиждень 3
	Самостійна робота		24		
				25	
	Практичне заняття	№ 3, 7 із загального списку літератури	6		Тиждень 4
	Самостійна робота		24		
	Практичне заняття	№ 1, 6 із загального списку літератури	6		Тиждень 5
	Самостійна робота		24		
	Практичне заняття	№ 5 із загального списку літератури	6		Тиждень 6
	Самостійна робота		24		
	Практичне заняття	№ 2, із загального списку літератури	6		Тиждень 7
Самостійна робота		24			
			20		

<u>при декорувannya</u> <u>керамічних творів поливами</u> <u>та керамічними фарбами</u> Апробація методів тонування кваліфікаційної роботи.	Практичне заняття	№ 2, 6 із загального списку літератури	6	Тиждень 8
	Самостійна робота		24	
Апробація декорувannya кваліфікаційної роботи підполивними фарбами. Декорувannya кваліфікаційної роботи підполивними фарбами.	Практичне заняття	№ 2, 6, 8 із загального списку літератури	6	Тиждень 9
	Самостійна робота		24	
Апробація технік декорувannya кваліфікаційної роботи поливами. Декорувannya кваліфікаційної роботи поливами. Зачищення кваліфікаційної роботи і підготування до випалювання.	Практичне заняття	№ 2, 6, 8 із загального списку літератури	6	Тиждень 10
	Самостійна робота		14	
	Самостійна робота		10	

1. Акунова Л.Ф., Крапивин В.А. Технология производства и декорирование художественных керамических изделий.
2. Буббико Джованна, Крус Хуан. Керамика. – М.: Ниала-Пресс, 2006.
3. Легенький Ю.Г. Мистецтво народжене вогнем // Від ремесла до творчості. – К.: Час, 1990. – С. 56-104.
4. Мусієнко П.Н., Федорова Н.І. Виробництво художньої майоліки. К.-Львів: Державне видавництво технічної літератури України, 1948.
5. Орлов Е.И. Глазури, емали, керамические краски и массы. – М.-Л., 1938.
6. Поверин О. Гончарное дело. Черно лощенная керамика.
7. Рисцов В. При гончарному крузі. – К.: Молодь, 1987.
8. Уткин Джеки. Керамика для начинающих. М.: Арт – Родник, 2006.

7. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ

Складові курсового завдання, які виносяться на модульний екзамен-перегляд

IV курс 8 семестр (екзамен-перегляд)

Кваліфікаційна робота

8. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ КУРСУ

Загальна система

8.1. ПОЛІТИКА ВИСТАВЛЕННЯ БАЛІВ

оцінювання курсу

Поточне тестування та самостійна робота (екзамен) IV курс 8 семестр			Підсумковий екзамен	Сума
T1	T2	T3	30	100
25	25	20		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

На результат оцінювання також впливає присутність студента на заняттях та його активність під час практичної роботи

8.2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінка за національною шкалою	Сума балів	Оцінка ECTS	Визначення
Відмінно	90-100	A	Високий рівень сформованості лексичних, граматичних і

				комунікативних компетентностей. Уміння самостійно опрацьовувати необхідну інформацію; висловлювати власні думки на професійну тематику; використовувати фахову термінологію в усному та письмовому мовленні
Добре	74-89	BC		Достатній рівень сформованості лексичних, граматичних і комунікативних компетентностей. Уміння опрацьовувати необхідну інформацію; висловлювати власні думки на професійну тематику під керівництвом викладача; володіння необхідною для усного та письмового спілкування кількістю фахових термінів.
Задовільно	60-73	D		Рівень сформованості лексичних, граматичних і комунікативних компетентностей вищий за початковий. Уміння опрацьовувати необхідну інформацію; висловлювати думки на професійну тематику за допомогою викладача; задовільне вміння оперувати фаховою термінологією.
Незадовільно	35-59	FX		Початковий рівень сформованості лексичних, граматичних і комунікативних компетентностей. Розуміння окремих частин текстів на загальнокультурну і професійну тематику. Обмежене володіння фаховою термінологією.
Незадовільно	0-34	F		Відсутність сформованості лексичних, граматичних і комунікативних компетентностей. Нездатність висловлювати власні думки на професійну тематику, використовувати фахові терміни в усному та письмовому спілкуванні

9. ПОЛІТИКА КУРСУ

Вимоги викладача та правила поведінки студентів на заняттях.

1. Комунікація та співпраця є важливими компонентами засвоєння знань і професійних компетентностей під час вивчення курсу. Студент і викладач несуть спільну відповідальність за створення безпечного і сприятливого навчального середовища.
2. Студент зобов'язаний відвідувати усі аудиторні заняття та брати активну участь у навчальному процесі.
3. Недопустимі пропуски та запізнення студентів на аудиторні заняття. У

разі пропуску заняття без поважних причин, які задокументовані, оцінка за проміжний контроль автоматично знижується на 10 %. Якщо пропуски становлять більше 50 % аудиторних занять то вважається, що такий студент не засвоїв програмовий матеріал курсу в повному обсязі, тому кількість балів на модульному контролі може становити не більше 60 балів.

4. Усі практичні завдання, які передбачені навчальною програмою дисципліни, повинні бути виконанні вчасно та в повному обсязі. У разі незадовільної оцінки студент має право перездати курс у 7-денний термін.

5. В межах самостійної роботи студенти опрацьовують задані завдання, вивчають додатковий матеріал за темою, виконують практичні роботи для самоконтролю та з метою перевірки засвоєння ними знань та набутих навичок.

6. Студенти зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності при виконанні практичних, самостійних, індивідуальних та контрольних завдань. У випадку списування і плагіату при виконанні завдання, студент отримує незадовільну оцінку. У разі повторного списування чи виявлення плагіату студент не допускається до семестрового заліку чи екзамену.

7. Студент має право звертатися до викладача за додатковим поясненням матеріалу курсу (модуля) чи змісту практичних завдань протягом робочого часу усно, по електронній пошті або засобами повідомлень. За потребою студентів викладач призначає консультацію для аналізу практичної чи самостійної роботи студента. Відвідування таких консультацій – за бажанням студента.

8. Викладач ознайомлює студентів з методичними рекомендаціями щодо виконання практичних, самостійних та контрольних робіт, наводить перелік питань та завдань для проведення підсумкової оцінки знань, надає питання до заліку чи екзамену. Все це гарантує високу ефективність навчального процесу і є обов'язковим для студентів.

9. Студенти мають право користуватися методичним забезпеченням та власними навчальними посібниками викладачів кафедри, а також унаочненим матеріалом і літературою за фахом.

10. В аудиторіях заборонено вживати їжу та напої (за винятком води та у разі медичної необхідності).

11. Під час аудиторних занять заборонено користуватися мобільними телефонами та іншими цифровими електронними пристроями, які мають бути вимкнені або переведені у беззвучний режим. Ноутбуки чи планшети можуть використовуватися лише для виконання навчальних завдань за вимогою.

10. Рекомендована література

1. Акунова Л.Ф., Крапивин В.А. Технология производства и декорирование художественных керамических изделий.
2. Акунова Л.Ф. Приблуда С.З. Материаловедение и технология производства художественных керамических изделий. – М.: Высшая школа, 1979.

3. Білоскурський О. Керамічна технологія. – К.: Державне видавництво України, 1928.
4. Блюмен Л.М. Глазури. – М., 1954.
5. Буббико Джованна, Крус Хуан. Керамика. – М.: Ниала-Пресс, 2006.
6. Будников П.П., Бережной А.С. и др. Технология керамики и огнеупоров. – М.: Государственное издательство литературы по строительству, архитектуре и строительным материалам, 1962.
7. Будников П.П., Бережной А.С., Булавин И.А., Куколев Г.В., Перевалов В.И., Смелянский И.С. Технология керамических изделий. – Москва-Ленинград: Государственное издательство строительной литературы, 1946.
8. Визир В.А. Мартынов М.А. Керамические краски. – К.: Техника, 1964.
9. Гончаров А.І. Корнілов М.Ю. Довідник з хімії. – К.: Вища школа, 1974.
10. Долорс Рос. Керамика: Техника. Приёмы. Изделия. (Энциклопедия) /Пер. с нем. Ю.О.Бем. – М.: АСТ_ПРЕСС КНИГА, 2003.
11. Дудеров Г.Н. Практикум по технологии керамики и огнеупоров. – М.-Л.: Государственное издательство строительной литературы, 1945.
12. Иманов Г. М., Косов В.С., Смирнов Г.В. Производство художественной керамики. – М.: Высшая школа, 1985.
13. Кераміка і скло. – журнали.
14. Левченко Г. Кустарное гончарство. – Харків: Радянський селянин, 1927.
15. Легенький Ю.Г. Мистецтво народжене вогнем // Від ремесла до творчості. – К.: Час, 1990. – С. 56-104.
16. Миклашевский А.И. Технология художественной керамики. – Л.: Издательство литературы по строительству, 1971.
17. Мороз И.И. Фарфор. Фаянс. Майолика. – К.: Техника, 1975.
18. Мусієнко П.Н., Федорова Н.І. Виробництво художньої майоліки. К.-Львів: Державне видавництво технічної літератури України, 1948.
19. Орлов Е.И. Глазури, эмали, керамические краски и массы. – М.-Л., 1938.
20. Поверин О. Гончарное дело. Черно лощенная керамика.
21. Рисцов В. При гончарному крузі. – К.: Молодь, 1987.
22. Селезнёв С. Производство и украшение глиняных изделий в настоящем и прошлом. – Санкт-Петербург, 1894.
23. Чесноков Л.А. Секреты древних гончаров // В мире увлечений. – К.: Реклама, 1986. – С. 77-90.
24. Шпаусус З. Путешествие в мир химии. – М.: Государственное учебно-педагогическое издательство Министерства просвещения РСФСР, 1959.
25. Уткин Джеки. Керамика для начинающих. М.: Арт – Родник, 2006.
26. Юшкевич М.О., Роговой М.И. Технология керамики. – М.: Издательство литературы по строительству, 1969.

Викладач _____ Кушнір О.В.